

Izhaja vsak pelek.

Uredništvo in
upravnishvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4'—
pololetna . . . „ 2'—
četrtnoletna . . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 38.

V Ljubljani, dne 22. avgusta 1913.

Leto VIII.

Avstrijske rdeče strokovne organizacije 1. 1912.

Poročilo o delovanju rdečih strokovnih organizacij leta 1912 je v marsikaterem oziru velepučno. »Zmagoslavno prodiranje rdečkarje naletava po vseh črtah na odpore. Sicer se je res tudi leta 1912 nekoliko število članov povišalo, a nikakor ni poskočilo tako, kakor bi bilo pravzaprav ob velikanski rdeči agitaciji moralo poskočiti. Saj je znano, da z železno silo rdečkarji pritiskajo na delavstvo, da mora biti v njih zvezah združeno. Saj je rdeča zveza sklenila, da ne bo dobil dela tisti, ki ni vsaj že tri mesece v njih rdeči zvezi organiziran.

Koncem leta 1912 so šteje vse rdeče strokovne zveze v Avstriji 428.363 članov, 6458 več kakor leta 1911. Število se zdaj ni doseglo 463.671 članov, kolikor so jih našli leta 1907. Število članov je pa poskočilo lani na Dunaju in na Spodnjem Avstrijskem za 9548 članov in ni moglo pokriti, za kolikor je število članov v drugih pokrajinah padlo. Člane so rdečkarji izgubili na Češkem, v Bukovini, v Galiciji, na Koroškem in Kranjskem, na Tirolskem in na Predarlskem. Med tem ko se je pri krščanskih strokovnih društvih pomnožilo število članov za 269 odstotkov, se je pa pri socialnih demokratih to število le za 153 odstotkov pomnožilo.

Ti podatki nam kažejo, da rdečkarja ne napreduje tako, kakor to sama želi. Res, velika je še vedno njena združena armada, a rekrutov, novih članov, pa le malo dobi. V kolikor nas tiče, bomo pač vse storili, da ji kolikor mogoče njeno razširjenje na slovan-skem jugu zavremo in da ji tudi kolikor le moremo že po njej zapeljanih revežev in rev iz njenih krempljev iztrgamo!

Rudniške bratovske skladnice v Avstriji 1. 1910.

Koncem leta 1910 je bilo v Avstriji skupno 155 rudarskih bratovskih skladnic (proti 160 prejšnjega leta), od teh jih je bilo 141 (144) urejenih na podlagi zakona o bratovskih skladnicah z dne 28. julija 1889. leta, drž. zak. št. 127. Zmanjšanje števila bratovskih skladnic je povzročilo združenje nekaterih v eno bratovsko skladnico.

Bratovske skladnice so obsegale v tem letu: Eno bolniško in eno provizijsko blagajno 126; le eno bolniško bla-

gajno 1; le eno provizijsko blagajno 25; le eno podporno blagajno 3.

14 bratovskih skladnic, ki niso bile urejene v smislu zakona o bratovskih skladnicah, so bile vse provizijske ali podporne blagajne, brez stalnih članov. (To so bile prostovoljne podporne in provizijske blagajne.)

Bolniških blagajn pri bratovskih skladnicah je bilo na koncu leta 127, članov koncem leta 178.233, članov povprečno 177.426, od teh ženskih 7039, povprečno število članov ene blagajne 1431, število obolelih članov je bilo 119.553, obolelih 169.640, bolniških dni 2.342.694, porodov je bilo 283, z bolniškimi dnevi 10.368, umrlo jih je 1147. — Obolelost v odstotkih 95,6, povprečna dolgotrajnost bolezni po dnehi 13,8, umrljivost v odstotkih 0,65, z upoštevanjem porodov.

Bratovske skladnice so imele skupnih prejemkov bolniških blagajn 8 milijonov 313.394 K.

Med temi so znašali tekoči prispevki članov in lastništev rudnikov 7.623.057 K.

Povprečni letni prispevek članov je znašal 23 K 37 vin.

Vseh izdatkov bolniških blagajn je bilo 7.795.643 K.

V zavarovalne (bolniške) namene se je izdalo 6.943.909 K, in sicer:

Bolniščina	3.336.710 K
Zdravniška pomoč	1.079.857 „
Zdravila	1.411.047 „
Bolniška oskrba	674.206 „
Pogrebščine	171.776 „
Izredne podpore	270.313 „
Upravni stroški	560.696 „

Višina podpornih izdatkov povprek za enega člana 39 K 14 vin.

Rezervni sklad je znašal koncem leta 7.114.182 K.

Provizijske blagajne bratovskih skladnic.

Provizijskih blagajn je koncem leta 151, od teh je statistično obdelanih 141. Aktivne članke je imelo od 141 blagajn le 128. Ostalih 13 provizijskih blagajn ni izkazalo aktivnih članov, temveč le osebe, ki dobivajo rente.

Povprečno število članov: Polnoopravičenih aktivnih članov 176.611.

Manj opravičenih aktivnih članov 5278.

(Manj opravičeni člani so oni, ki so zavarovani le za slučaje nezgod.)

Povprečno število polnopravnih članov ene blagajne 1380.

Število z ozirom na invaliditeto in umrljivost celo leto zaznamovanih polnopravnih članov 178.827.

(Manj opravičeni člani tu niso vpštevani.)

Od teh je postalo med letom invalidov sploh 3334, % 1,9.

Med temi ponesrečenih 240.

Polnopravnih aktivnih članov je umrlo med letom sploh 1099, % 0,62.

Vsled ponesrečenja v službi 184.

Enoletno opazovanih invalidov (provizioniranih polnopravnih članov je bilo) 26.605.

Teh je umrlo med letom sploh 1663, % 6,3.

Enoletno opazovani (beobachtete): Ženske (vdove) po polnopravnih članih 145.270.

Otroci (sirote) po polnopravnih članih 250.182.

Med letom jih je umrlo: Žensk (vdov) sploh 2001, % 1,4.

Otrok (sirot) sploh 4612, % 1,8.

Skupni dohodki provizijskih blagajn so znašali 16.999.583 K, med temi: Tekoči blagajniški prispevki 10 milijonov 526.065 K.

Obresti 5.185.727 K.

Vsi izdatki provizijskih blagajn so znašali 13.879.985 K.

Od te vsote se je izdalo za zavarovalnino, in sicer provizije za:

Invalide	6.719.025 K
Vdove	2.173.482 „
Sirote	537.123 „

Povprečna letna provizija polnopravnega člana je znašala 250 K 74 v.

Povprečna letna provizija za vdove po polnopravnem članu 101 K 86 vin.

Povprečni letni podporni prispevek sirote 37 K 67 vin.

Rezervni sklad je znašal ob zaključku leta 122.388.078 K.

Opomba: Statistika velja za bolniških blagajn le za 124 blagajn.

Avugust Bebel umrl.

Socialno demokracijo celega sveta je zadela velika izguba. Avgust Bebel, stebri in prvoobuditelj in boritelj socialno demokratičnih nazorov, je dne 13. avgusta v Curihi v Švici za vedno zatisnil oči.

Bebel je bil sin podčastnika in se je v mladosti izučil strugarstva. Rojen je bil v Kelmorajnu. Dvanajstletnemu dečku so umrli starši in ga je oskrbnišvo sirot dalo v pouk k nekemu strgarskemu mojstru. Hotel je biti tudi vojak, toda se mu nakana ni posrečila. Kot dvajsetleten mladenič se je naselil v Lipskem, kjer si je ustanovil samostojno delavnico in je pričel tudi s političnim delovanjem. Kot mlad pomočnik je bil član katoliškega

društva rokodelskih pomočnikov in je v teh društvih dobil prvo naobrazbo. Ko je pričel Bebel javno delovati, se pri njem ni kazalo kako nagnjenje za socialno demokracijo. Pridružil se je struji, ki je hotela, da se delavci izobrazujejo v društvih in da delavska društva ne smejo gojiti politike. Bil je nasprotnik Lassaljevih nazorov. V Bismarku je videl vteleseno reakcijo. Bil je tedaj nekaj Vsenemec.

Leta 1867. je bil izvoljen v severnonemški državni zbor in je pripadal saški ljudski stranki. Njegov prvi govor je kazal, da simpatizuje Bebel z meščanskim svobodnimisljstvom. Eno leto potem se je izvršil v njem prevrat in se je priklopil Marksovemu nazoru, katere je zastopal in zagovarjal do smrti. Ta prevrat se je izvršil pod vplivom Liebknechta, ki se je seznanil z Beblom v Lipskem.

Bebel je bil izborni organizator. Leta 1896. se je ustanovila nemška socialno demokratična stranka kot del internacionale pod predstvom Bebla. V Eisenachu ustanovljena soc. dem. stranka se je združila leta 1875. s pristaši Lassalla in je ostala od tedaj edina. Zaradi veleizdaje je dobil Bebel dve leti ječe. Vsega je presedel v ječi 57 mesecev.

Bebel je bil eden najboljših parlamentarnih govornikov. Bil je tudi pisatelj in njegova knjiga »Die Frau und der Sozialismus« mu je prinesla mnogo slave in denarja. Kot delavec je Bebel poznal delavske težnje praktično, v teoriji pa je bil Marksist do kosti in je do zadnjega stal za Marksove ideje.

Kot nasprotnik je bil odločen, toda dostojen. Za socialno demokracijo pomeni smrt Bebla hud udarec, ker mu ne bo lahko določiti enakega naslednika. Rajni Bebel je umrl v 74. letu svoje starosti.

Delavske nezgode na Francoskem v letu 1911.

Na Francoskem se je po poročilih delavskih nadzornikov v letu 1911. ponesrečilo pri delu 534.650 oseb. Smrti slučajev se je pripetilo 2436, 5967 poškodb je imela za posledico stalna nesposobnost za delo, 520.626 oseb je bilo lahko poškodovanih in je nesposobnost za delo trajala le začasno.

Največ poškodb se je pripetilo pri izdelovanju navadnih kovin, namreč 105.767, med temi smrtnih 148 in težkih s stalno nesposobnostjo pa 1158.

Možganski valovi, družba z omejeno zavezo.

Angleški: D. Bayley. Slovenski dr. J. K.

»Če misli, da si bom odprl štacuno in prodajal likalnike in vrata za v dimnike, je zgrešil pot.«

Naglo obstane ter se vzravna in zažvižga.

»Slava!« zašepne Ivan! »Naravnost v roke mi igra. On izpreminja svojo trgovino v javno družbo in tukaj ga vjamem.«

Marica mu pride v skrbah nasproti, ko vstopi v vežo.

»Ali je dobro?« vpraša.

»Ustreliti se dam, če je,« ji pravi Ivan. »On pravi, da si moram služiti sam svoj živež, preden vas moram dobiti. Ali ste kdaj že slišali tako bedarijo?«

»Ali je to vse, kar je rekel, dragec?«

»Nikakor ne. Pravil mi je, da boste, če vas vzamem, v enem letu do smrti bolni od mene in ubežali domu, ker bom vedno visel ob vašem predpasniku.«

»Tako bi,« pravi Marica. »Nobena žena ne potrebuje moža, ki bi vse dni doma po hiši begal.«

»Predraga,« pravi Ivan. »Jaz bi se nikoli ne naveličal z vami.«

»Oj, da ne bi! V šestih tednih bi bili do solz naveličani. Za živ svet ne morem videti, kaj imate zdaj na meniradi, vem pa, da čim manj boste imeli od mene, tem manj gotovo boste spoznali, kako navadne vrste ženska sem.«

»Vi ste tako nevarni, kakor vroči valovi na Severnem tečaju. Kdaj me poročite?«

»Ko mi oče pove, naj vas.«

»Menda je dovolj, če vam jaz pravim, naj me poročite.«

»Zdaj ste predrzni. Če mi oče ne dovoli, se ne omožim. To bi ne bilo prav.«

»Vi ste zelo stare baže,« pravi Ivan.

»Zdi se, da ste mi podobni,« mu odvrne. »Bodite pametni, ljubi moj. Kaj pa je pravzaprav, kar zahteva oče od vas?«

»Menda hoče, da bi šel vsak dan v trgovino, da bi se midva drug drugega ne naveličala. On ne razume. Jaz bi se vas ne mogel naveličati v milijon letih.«

»Kako strašno!«

»Kaj?«

»Kako strašno bi me bilo pogledati, ko bi bila en milijon let stara.«

»Tega ne verjamem. Marica, zakaj nočete biti pametni, pa me poročiti?«

»Jaz bi ne bila pametna, ko bi to storila. Oče ve, kaj je najboljšje.«

»Jaz ne mislim, da bi vedel.«

»Jaz pa. Ivan, zakaj ne poizkušate lotiti se kakega poštenega dela za izpremembo? Vi ne delate ničesar, razen da se zabavate.«

Tudi ona ni imela hroščev za resno reč.

»Ravno narobe. Te dni ne delam družega, nego da mislim na vas in si želim vas dobiti.«

»Potem je čas, da nekoliko izpremenite. Oče je zelo moder. On mora živeti z menoj devetnajst let in ve, kako neznosna oseba sem v hiši. Če bi se vi lotili dela, bi vas to ozdravilo od tiste vrste neumnosti, ki ste jo prej povedali.«

»Neumnost misliti na vas? Ali vi nikoli ne mislite name?«

»Speč in bdeč; nikoli mi ne pride te iz spomina,« odvrne.

»Ali nisem jaz vredna, da se lotite dela?«

»Vredni ste marsičesa, toda delo je tako pusto, tako navadno. Vsak že dela. Mnogo bolj izvirno in zanimivo je, če se ne dela. Kdaj me hočete poročiti, dragica?«

»Povedala sem vam, kdaj.«

»Potem ne ostane nič družega, nego družba. Vaš oče pravi, če ustanovim družbo, ki bo nosila, da mi potem dovoli vas vzeti.«

»Ali je on nasvetoval družbo?«

»Ne. Jaz sem jo. In on je dejal, da bi to šlo.«

»Ali ne bi bilo treba, da bi bili zelo prebrisani v trgovini, če bi kaj takega hoteli narediti?«

»Jaz si mislim, da je tako.«

»Ali ni tu nobene druge poti?« vpraša v skrbih.

»Zdi se, da ne sodite previsoko o moji razumnosti,« pravi.

»Pač, Ivan. Toda kdor ustanavlja družbo, mora biti res tako zelo razumen.«

»Mislim sem na družbo, ki je zavezana plačevati,« ji odvrne Ivan. »Ne bodite v skrbih. Jaz jo izpeljem.«

»Upam, da boste mogli to napraviti,« pravi v odmorih. »Kakšna je družba?«

»Bistvo uspeha je tajnost.«

»Meni pa pač morate povedati.«

»Ne. Če bi to storil, bi vaš oče rekel, da ste mi vi pokazali, kako in kaj in sklepali bi potem, da sem bil jaz preneumen, da bi bil sam to storil.«

»Saj mu ne potrebujemo praviti.«

»Marica, to ni vas vredno,« odgovori svečano. »Jaz moram dobiti ali izgubiti na lastno pest. Spoštovanje do samega sebe to zahteva.«

»Morda imate prav,« pristavi. »Mislim pa, da vam je treba pomoči. Mestni ljudje so tako zelo zviti.«

Potem pridejo delavci, ki kopljejo zemljo in kamenarji, teh se je ponesrečilo 64.308, z 516 smrtnimi in 709 za delo popolnoma nesposobnimi slučajji. Rudarjev se je ponesrečilo 60.254, med temi 434 smrtno in 518 težko s stalno nesposobnostjo. Pri prevažanju je bilo ponesrečenec 47.325, smrtnih slučajev 477, težkih poškodb pa 501. V trgovini se je pripetilo 40.535 slučajev, med njimi 131 smrtnih in 285 slučajev s posledico stalne nesposobnosti. Tekstilna industrija 29.062 poškodovancev, 47 smrtnih in 423 težkih slučajev. Pridobivanje kovin 38.998 ponesrečenec, 105 smrtnih in 307 stalno nesposobnih za delo. Lesna industrija 29.203 poškodb, 100 smrtnih, 307 težkih. Kemična industrija 22.011 slučajev med temi 84 smrtnih in 163 težkih. Zivilska industrija 25.961 poškodb, med njimi 108 smrtnih slučajev in 256 poškodb s stalno nesposobnostjo. Kmetijstvo in gozdarstvo je imelo 3659 nezgod, 91 smrtnih in 155 s stalno nezmožnostjo za delo.

To so glavne panoge dela, ki jih navajamo in pri katerih se pripeti največ nesreč. Statistika kaže tudi druge panoge, toda iz teh samih je lahko razvideti, da je delavec res vajak, ki stoji vedno izpostavljen v delu pred sovražnikom pohabljenosti in smrtne nevarnosti.

Obratne smrtne nezgode na Angleškem v letu 1912.

V tej industrijski in pomorski državi se je po poročilu »The Board of Trade Labour Gazette« v letu 1912 smrtno ponesrečilo 5046 ljudi. 742 več kakor v letu 1911, in 725 več kakor v povprečni petletni dobi 1907—1911. Vzrok tej prikazni so ponesrečenja na morju, vsled katerih je izgubilo življenje v letu 1911 1254, v letu 1912 pa 1983 pomorščakov. Leta 1912. se je potopila velika ladja »Titanic«, to je tudi vzrok velikemu številu smrtno ponesrečenih. Pri rudarstvu je bilo usmrčenih 1311 ljudi, in sicer pod zemljo 1134, nad zemljo pa 177. V kamenolomih 73, pri železnicah 403, pri tekstilni industriji 73, kovinarjev 190, stavbarstvo ladij in strojev i. dr. 332, raznih drugih ne k tekstilni industriji spadajočih 350, doki, skladišča, stavbe i. dr. 315, raznih drugih 16. Povprečno je bilo v petih letih 1908 do 1912, ponesrečenih na leto: Pri mornarstvu (vožnja na ladjah) 405, rudarstvo 136, kamenolomi 106, železnice 65, netekstilne tovarne 22, tekstilna industrija 7.

V označenih obratih je bilo zaposlenih 6.600.000 oseb. Veliko število smrtno ponesrečenih izkazuje rudarstvo, namreč 1311 ljudi, medtem ko izkazuje Francoska za leto 1911 le 434 slučajev.

Socializem v Avstriji v številkah.

Čas, letnik 7. za l. 1913., zvesek 4. A. U.

Nekaj števil o socializmu v Avstriji. Sestavljen sem jih po uradnih podatkih za l. 1911 (iz knjige: Die Arbeitseinstellungen und Aussparungen in Österreich während des J. 1911. Herausgegeben vom k. k. Arbeitsstatistischen Amte im Handelsministerium. Wien 1912). Človek se na prvi pogled teh števil kar ustraši, ko vidi pred seboj vso moč socialne demokracije in poleg nje razmeroma tako majhno četo krščansko-socialnih delavcev. Seveda treba števila prav umeti, Avstrija je agrarna država in kmetje so pač po veliki večini naši. Potem je med delavstvom še premnogo neorganiziranih delavcev in tudi tu bo večina naših, ker to treba priznati, da je delavce ložje socialistično organizirati, s sovražstvom proti kapitalizmu in z obeti socialistične države, kot pa krščansko-socialno, z nauki socialne pravičnosti in solidarnosti. Zato splošnega socialnega stanja po teh številkah ni mogoče premeriti in presoditi. Pač pa kažejo v čudni luči, kako je z organiziranim, torej zlasti industrijskim delavstvom. Socialistov je v Avstriji že šestkrat toliko kakor krščansko-socialno organiziranih delavcev. V vseh deželah so socialisti v večini, celo na Tirolskem, samo Kranjska je častna izjema. Za društvene namene prispeva vsak socialist na leto razmeroma po štirikrat toliko kakor krščansko-socialni delavec, dasi dobi letne podpore le komaj dvakrat toliko. Vse drugo gre (če ne vpoštevamo gotovo nemajhnih dohodkov voditeljev) za moč socialne demokracije, n. pr. samo za liste in agitacijo 2 milijona kron na leto. Sklad za štrajke znaša že 4 milijone kron, a poleg tega sklada imajo še tajne sklade (takozvane »Solidaritätsfonds«).

Naj bi te številke vse prepričale, koliko se čaka dela za krščansko-socialno organizacijo in kako nujno je. »Res clamat, vehementer clamat!« (Leon XIII.)

Statistika.			
Organiziranih strok	Število organiziranih delavcev.		
	Kršč.-soc.	Socialistič.	
Dunaj	12.772	153.622	
Spodnja Avstrija	5.105	33.988	
Češka	12.102	93.358	+74.358
Moravska	20.180	30.138	
Slezija	5.907	17.093	
Zgornja Avstrija	5.268	11.825	
Solnograška	1.158	5.045	
Štajerska	1.386	25.620	
Koroška	329	6.568	
Kranjska	7.625	2.939	
Tirol, in Vorarl.	6.366	9.959	
Dalmacija, Istra, Primorsko	775	11.697	
Galicija in Bukovina	2.684	18.827	
Od drugod	395	1.216	
	72.052	421.905	+74.358

Kršč.-soc. org. Socialistična			
Dohodki 1911	545.932-09	9.191.346-06	
Izdatki	524.298-90	8.542.182-27	
Imetje koncem l. 1911	311.045-73	13.145.274-37	+4.948.898-03 (Štrajk-fonds)

Na posameznika pride!			
letnih doneskov	6-—	21-78 za društ. nam.	5-46 za štrajke
letne podgore	4-13	7-32	
imetja	6-73	31-15	

Izdatki leta 1911.			
Podpore:			
Za štrajke	35.484-36	400.780-15	
brezposelne	38.102-31	1.332.867-78	
potnino	4.230-46	209.638-66	
pravno varstvo	12.828-85	150.989-89	
bolnišnico	100.687-20	1.000.174-05	
onemogle		304.144-71	
obsmrtino	45.646-97	244.038-38	
v sili		533.001-88	
Drugo!			
Za liste in knjižnice	78.835-50	1.357.424-39	
agitacijo	44.210-23	1.060.565-13	
upravo (osebno)	49.330-58	898.689-42	
upravo (stvarno)	56.288-47	666.824-51	
Skupaj	524.298-90	8.542.182-27	

Nekatere stroke:	Krščanski socialisti				Socialisti			
	Število	dohodki 1910	izdatki 1911	Imetje	Število	dohodki 1910	izdatki 1911	Imetje
Tiskarji	8.862	118.586	104.858	34.341-71	15.639	1.485.795	1.415.337	3.729.665-93
železnice	2.008	30.420	26.399	20.306-26	59.470	695.545	709.132	967.308-48
lesarji	1.168	30.612	27.286	8.309-23	28.471	785.283	708.144	873.713-33
kovinski delavci	10.032	120.983	94.860	52.706-63	1.239.618	1.263.070	1.587.270-62	491.297-33
tekstilni delavci	6.075	97.697	82.087	40.040-29	41.609	589.683	564.596	841.163-79
točalni delavci	2.333	34.967	30.211	11.371-64	8.861	143.444	129.658	103.117-78
peki	1.007	40.376	30.211	11.371-64	9.084	213.144	218.314	146.293-15
prekajevalci (Selcher)	380	704	8.277	56.545-46	13.950	13.894	3.971-44	
mesarji			979	543-26				

1 Samostojno organiziranih (čeških secesionistov).

Bolniško zavarovanje v raznih državah.

Da si moreje predstavljati slovenski delavci obseg in pomen bolniškega delavskega zavarovanja v Evropi, jim podajemo s tem malo sličico, iz katere naj si napravi vsak sam sodbo o tem predmetu.

V Nemčiji obstoji prisilno bolniško zavarovanje za vse mezdne delavce in za one, ki se pečajo z domačo (hišno) obrtjo, dalje za nastavljenke do plače 2500 mark. Poleg prisiljenega zavarovanja obstoji tudi prosto bolniško zavarovanje za one, ki ne spadajo pod obvezno zavarovanje, naj si bodo delavci, nastavljenki, družinski člani delodajalcev in mali podjetniki. V nemški državi je bilo v letu 1900 65 milijonov prebivalcev, med temi je znašalo število mezdnih delavcev 16,5 mili-

jona. Bolniško zavarovanje se je vršilo po krajevnih bolniških blagajnah na podlagi vzajemnosti s samoupravo in po nadomestnih blagajnah. (Vzajemna zavarovalna društva.) Vseh blagajn je bilo 23.009 s 14 milijoni zavarovancev. (Po novem zakonu z dne 19. julija 1911 10.000 blagajn z 20 milijoni zavarovanci.)

Prispevkov plačujejo delavci dve tretjini, delodajalci eno tretjino v odstotkih plač. Delodajalci, katerih delavci so zavarovani pri nadomestnih blagajnah, plačajo prispevke pri rednih bolniških blagajnah. Prostovoljno zavarovani plačajo zavarovalnino sami.

Blagajne so imele dohodkov 397,5 milj. mark, ali na vsakega zavarovanca 28,3 mark. Zavarovanci dobivajo v slučajih bolezni: a) Prosto zdravljenje in 50% povprečne ali dnevne plače kot bolniščino, ali pa prosto bolniško oskrbo in polovico bolniščine za družino za čas 26 tednov. Tudi je dopustno podpore zvišati, in sicer potem premembe pravil. Raztegne se podpora tudi lahko na podporo slabotnih ozdravljenec, za pomoč babic, zdravniško porodniško pomoč, podporo za časa nosečnosti, dojenja in za pomoč družinam.

Izdatki bolniških blagajn so znašali 357,4 milijona mark ali za vsakega obolelega 62,7 in za vsaki dan bolezni 3,2 marke.

Ko stopi leta 1914. v veljavo novi zakon, tedaj bo znašala obremenitev kakih 60 milj. mark več letno.

Za rešitve sporov obstoji zavarovalni višji državni in deželni zavarovalni urad pri enakem zastopstvu delavcev in delodajalcev. Prepripi se rešujejo brezplačno, le višji zavarovalni urad sme podlegli stranki naložiti pristojbino od 1 do 20 mark.

V Avstriji imamo prisilno in prosto bolniško zavarovanje (zakon z dne 30. marca 1888.) Prisilno zavarovanje obsega obrtno delavstvo in obratne uradnike, prostovoljno pa kmetijstvo in domačo (hišno) obrt. V letu 1909 je bilo poleg 140 bratovskih skladnic 3347 bolniških blagajn z 334 milj. zavarovancev. Prebivalstva je bilo 27,8 milj. duš, med temi 10 milijonov mezdnih delavcev. Prispevki bolniških blagajn so v bistvu isti kot v Nemčiji. Dve tretjini v odstotkih po plači prispevajo delavci in eno tretjino delodajalci. Prostovoljnimi pomožnimi blagajnam niso podjetniki dolžni plačevati kakih prispevkov. Bolniške blagajne imajo samoupravo, in sicer z dvema tretjinama delavcev in eno tretjino delodajalskih zastopnikov. Zavarovanci dobijo poleg brezplačnega zdravljenja tudi bolniško podporo za čas 20 tednov po 60% od običajne krajevne plače. Porodnice dobivajo štiritedensko podporo. Razširjenje podpor je dopustno. Prepripi razvoja razsodišče vsake bolniške blagajne. V letu 1909 je bilo dohodkov 64 milijonov mark, ali na zavarovanca 19,2 marke. Izdalo se je pa 56,2 milj. mark, ali za vsakega obolelega počez 31,22 mark, ali za vsaki dan 1,81 mark. (To naj ee primerja z Nemčijo.)

Na Ogrskem imajo tudi prisilno in prosto bolniško zavarovanje, in sicer prisilno za v obrti in trgovini zaposlene do letnega zaslužka 2000 mark. Prostovoljno zavarovanje pa obsega poljedelstvo, domačo obrt in domače (hišne) službe in druge prisilnemu zavarovanju neobvezne ljudi. Pri 21 milijonih prebivalcev je bilo 3,2 milj. mezdnih delavcev. Krajevne blagajne — deželne blagajne za slučaje bolezni in nezgod imajo samoupravo. Vseh blagajn je bilo 182 z 0,9 milj. člani. Prispevke plačujejo po odstotkih zaslužka, vsak del polovico, torej delavec polovico in delodajalec tudi. Dohodkov je bilo 16,4 milj. mark, ali na zavarovanca 18 M. Poleg brezplačnega zdravljenja ima vsak član tudi pravico do bolniščine, ki jo dobiva za čas 20 tednov, dalje obstoja brezplačno zdravljenje družinskih članov. Stroški so znašali 14,3 milijona mark, ali za obolelega 44,26 mark, dan bolezni 2,63 mark.

Razsodišče in delavski zavarovalni urad, v katerih je zastopano enako število delavskih in delodajalskih zastopnikov, razsojajo prepripi, ki nastajajo iz zavarovalnega razmerja. Zavarovalne vsote so navedene povsod v markah, kakor jih podaja statistika.

V Italiji obstoja prostovoljno zavarovanje za delavce vseh vrst. (Zak. z dne 15. aprila 1886.) in prisilno bolniško zavarovanje za ženske delavke v starosti od 15 do 50 let. Zavarovanje se vrši v vpisanih in prostih pomožnih društvih z in brez predprave. Leta 1910 je bilo 6536 takih društev z 1 milijonom članov. Poleg teh pa še obstoja državna materinska blagajna. Prispevki so znašali 7,5 milj. mark ali na zavarovanca 7,5 mark. Delavke plačujejo od 15. do 20. leta 0,40 mark in

med 20. in 50. letom 0,80 mark letno, delodajalci istotako. Državni prispevek znaša 8 mark za vsako porodnico. Zavarovanci dobivajo večinoma le bolniščino in posmrtnino, ne pa zdravniška in zdravljenje v bolnišnici. Podpore določajo pravila podpornih društev, ki pa niso enaka. Izdatkov je bilo 4 milj. mark ali za člana 4 M. Pripomoč 24 m., državni prispevek 8 m., skupaj 32 mark na osebo.

Kakor se razvidi, je v Italiji zavarovanje za bolezni precej pomanjkljivo. Manjka zdravniška, zdravljen in zdravljenja v bolnišnicah na račun bolniške podpore. Moški delavci sploh niso prisiljeni k zavarovanju.

Francoska ima v smislu zakonov z dne 15. julija 1850 in 1. aprila 1898. prostovoljno bolniško zavarovanje za delavstvo. Rudarji imajo do zaslužka 2000 mark na leto prisilno bolniško zavarovanje. V letu 1911 je bilo v Franciji 40 milijonov prebivalcev in deset milijonov mezdnih delavcev. Zavarovanje se vrši kakor v Italiji potom pomožnih društev, katerih je bilo 22 tisoč 530, s 4,4 mil. rednih in 0,5 mil. častnih članov (častni člani so menda posebna republikanska naprava) in 199 rudarskih blagajn z 205.000 člani. Prispevki so v letu 1911 znašali 41 milj. mark (na rednega člana 9,45 mark). Prostovoljni prispevki se plačujejo kot v Italiji, prisilni kakor v Avstriji in Nemčiji. Bolniške podpore kot na Laškem. Poleg tega je pa tudi skoro za vse člane starostna in invaliditetna podpora (227.000 podpiranih, izdatkov 16,2 mil. mark).

V Belgiji obstoja prostovoljno bolniško zavarovanje na podlagi postav z dne 3. aprila 1851. 23. januarja 1894, 19. marca 1898. V letu 1910 je imela Belgija 7,4 mil. prebivalcev in 2,1 mil. mezdnih delavcev. Zavarovanje oskrbuje 3550 pomožnih društev z 240 tisoč člani. Prispevkov se je vplačalo 3,8 mil. mark (za člana 9 mark). Bolniška podpora je kakor v Italiji, le da je v Belgiji tudi na razpolago zdravnik in zdravnica v največ slučajih. Izdatkov je bilo 3,6 mil. mark, ali za vsakega obolelega 36 m. in za vsak dan bolezni 1,60 m. Prepripi razvoja razsodišče, sicer urad. sodnija.

Velika Britanija (Angleško) ima v smislu zakona z dne 16. decembra 1911, prisilno zavarovanje za vse delavce in nastavljenke (zadnji z letnim dohodkom do 3264 mark). Zavarovanje se vrši po državno dopuščenih društvih in poštinih blagajnah. Prostovoljno zavarovanje obstoji za one, ki niso podvrženi prisilnemu zavarovanju, in sicer do letnih dohodkov 3264 mark. V letu 1911 je bilo na Angleškem 45,2 mil. prebivalcev in 14 mil. mezdnih delavcev je približno 14,7 milj. zavarovancev. Prispevki so sledeči, in sicer tedensko za vsakega zavarovanca in od dnevnega zaslužka več kot 2,50 mark: delavec, moški 33 pf., ženska 25 pf., delodajalec 25 pf. in država 17 pf. Pri nižjih plačah plačujeja višje prispevke delodajalec in država. Država prispeva tudi k prostovoljnemu zavarovanju dve desetinki zneska. Bolniška podpora je: a) prosta zdravniška pomoč in zdravnica, b) bolniščina po 26. tednih vplačevanja, tedensko 10,20 m. za moške, 7,65 m. za ženske in sicer za čas 26 tednov. c) Invalidna renta po 104 tedenskih prispevkih tedensko 5,10 mark, pri nesposobnosti za delo za čas do zopetne sposobnosti ali pa do 70. leta starosti, d) Materinska podpora po 26. pri prostovoljnem zavarovanju po 52. tednu prispevkov, 3050 mark za zavarovane matere in nezavarovane žene zavarovanih možev, c) prosto zdravljenje v raznih zavodih (pri jetiki in drugih sličnih boleznih) in drugo zdravljenje v bolnišnicah ter podpora svojcev. Označene podpore je dopustno raztegniti (zvišati). Ako zakrivi kdo sam bolezen, ne dobi bolniščine. Osebe, ki zastanejo s prispevki, dobe primerno manje podpore. Prepripi razsojajo zavarovalni komisariji, sodišče in nadsodišče.

Norveška ima po zakonu z dne 18. septembra 1909 in 1. aprila 1911 prisilno zavarovanje za delavce in nastavljenke vseh vrst dela z letnim dohodkom do 1575 mark (v mestih) in 1350 mark na deželi. Prostovoljno zavarovanje obstoja za neobvezne z letnimi dohodki do 1125 mark ali do 11 tisoč 250 mark premoženja v mestih, na deželi pa do 900 mark letne plače ali pa 7875 mark premoženja. V letu 1910 je imela Norveška 2,4 mil. prebivalcev in 0,4 mil. mezdnih delavcev. Bolniško zavarovanje se vrši v isti obliki kakor v Nemčiji po bolniških blagajnah. Posebne blagajne za tovarne, rudnike itd. so dopustne. Okrožnih blagajn je bilo 685 z 400.000 člani. K prispevkom donaša tudi država. Plačuje se: delavec šest desetink, delodajalec 1 desetinko, občina 1 desetinko,

država 2 desetinki premije v odstotkih plače. Bolniška podpora: a) prosta zdravniška pomoč in bolnišnica v znesku 60 odstotkov povprečno plače ali pa prosto zdravljenje v zavodih (bolnišnicah) za čas 26 tednov, b) Isto za porodnice za dobo 6 tednov, c) prosta zdravniška pomoč za zakonske in otroke pod 15 let star, d) mrtvaščina, 25dnevna plača do 56 mark. Prepri se razsojajo kakor v Nemčiji (Odbor in državna zavarovalnica).

(Dalje sledi.)

Pravnik.

RAZSODBE OBRTNIH SODIŠČ.

Delavec, ki je bil sprejet v delo pred pričetkom tvorniškega obrata, ne izgubi značaja pomožnega delavca, četudi je opravljal druga dela. (Razsodba obrtnega sodišča v Ljubljani z dne 17. februarja 1912).

Tožitelj je delal kot pomožni delavec v parketni tovarni T. ter je nameraval premeniti mesto. Vsled tega se je ponudil toženemu B. ki mu je obljubil, da mu pismeno naznani, kdaj bo mogel pri njem nastopiti službo. Dne 3. januarja 1912 je potom karte naznanil tožitelju, da lahko takoj k njemu pride, kakor hitro bode zapustil službo pri T. Dne 8. januarja je vstopil tožitelj pri toženemu B. v službo in je opravljal razna dela, ker parketna tovarna še ni bila dovršena. Dobival je dnevne plače 2 K 60 vin. Plača mu je bila izplačana ob tednu, zaradi odpovedi ni bilo nič pogojenega. Dne 10. februarja, preden je prišla tovarna v obrat, je bil tožnik brez odpovedi od-slovljen. H. je vložil tožbo pri obrtnem sodišču za odškodnino štirinajst-dnevne odpovedi. Proti temu je navajal to-ženi B., da je bil H. pri njem kot na-vaden dninar in da se ga je le kot ta-kega smatrati, ker tovarna še ni bila v obratu.

Obrtno sodišče je tožbi ugodilo.

V slučaju bolezni v odpovedni do-bi ni izplačati mezde. (Razsodba obrt-nega sodišča v Jägerndorfu z dne 5. aprila 1912).

Pri toženemu proti plači 20 kron tedensko in osemndnevni odpovedi za-poslen tožitelj (kurjač) je tožitelju dne 16. marca odpovedal delo in od tega dne ni prišel na delo, ker je zbolel. Dne 21. marca je prišel k toženemu po bol-niški listek, pri tej priliki mu je toženi izjavil, da je odpuščen iz dela, ker je od 16. marca neopravičeno izostal od dela. Tožba za plačilo ene tedenske plače je bila odklonjena. Razsodba se vtemeljuje s tem, da je tožitelj sam dal odpoved in potem ni več prišel na delo, torej ni delal in mu tudi ne pripada plača.

Obrtni podjetnik je le pri rednem izstopu pomožnega delavca zavezan dati spričevalo. (Razsodba obrtnega so-dišča v Gradcu z dne 19. okt. 1912).

Tožitelj je bil kot raznašalec kruha proti osemndnevni odpovedi zaposlen in je bil brez odpovedi odpuščen, ker ni hotel iti v odkazani okraj. Tožitelj zahteva, da mu izroči toženi spriče-valo, ta pa pravi, da istega ni dolžan dati.

Tožbi za spričevalo se ni ugodilo. V zmislu § 81. obrtnega reda je vsaki obrtnik obvezan, dati pomožne-mu delavcu na njegovo zahtevo pri rednem izstopu iz dela spričevalo. Tu pa nastane vprašanje, ali se je v tem slučaju izstop izvršil redno? Vprašanje se mora zanikati, ker se je delavno razmerje razdrlo po krivdi tožitelja, vsled odklonitve dela in je bil vsled tega v zmislu § 82., lit f., obrt-nega reda predčasno po lastni krivdi odpuščen.

»Ako vam ni prav, lahko greste,« ne vsebuje odpovedi dela. (Razsodba obrtnega sodišča v Gradcu z dne 26. avgusta 1912).

Zahteve uslužbencev konsumnih društev ne spadajo pred obrtna sodi-šča. (Sklep obrtnega sodišča v Gradcu z dne 4. decembra 1912).

Okno v svet.

Poskušen napad na brzovlak. Ze-lezniški čuvaj Anton Haberl v Podklo-štru na Koroškem je našel na progi ne daleč od svoje čuvajnice tik pred pri-hodom brzovlaka na tiru velik, na štiri ogle obrezan kamen v premeru pol metra. Če bi ne bil kamen pravočasno odstranjen, bi bila nesreča neizogibna. Uvedla se je stroga preiskava, ki pa dosedaj še ni imela nobenega uspeha.

Smrtna nesreča se je pripetila v noči od 22. na 23. julija t. l. na kolodvo-ru v Beljaku. Lampist južne železnice Mihael Karminšek je hotel med premi-kanjem voz prehiteti lokomotivo, ki premika vozove. Pri tem ga je lokomo-tiva prehitela in mož je padel pod ko-lesa, ki so mu odtrgala glavo od tru-pla. Glava je ostala na mestu nesreče, truplo ponesrečenca pa je vlekla loko-motiva še kakih 30 korakov naprej.

Škoda vsled zadnjih povodenj na Ogrskem. Zadnje povodnji na Ogrskem o katerih smo zadnjič poročali, so na-pravile na Ogrskem samo na polju za 30,000.000 K škode, ostalo škodo pa ce-nijo približno na 100,000.000 K.

Gospod Cochon, znani pokrovitelj in branitelj vseh onih nesrečnikov v Parizu, ki so iz kakršnegakoli vzroka z družino ostali brez stanovanja, je nedavno zopet dobro izpeljal en tak slučaj. Zvedel je bil, da so opekarskega delavca Blancarda z ženo in šestimi otroci vrgli iz stanovanja in se sedaj vsa družina v obupni bedi po-tika od zatišja do zatišja. G. Cochon se je takoj odpravil, da jih poišče. Dobil je dru-žino zbrano okrog majhnega samotež-vo-zička, na katerem se je nahajalo »pohi-štvo«. Pozval jih je, naj gredo z njim, da

skupno poiščejo stanovanje. Družina je ubogala; žena je rinila voziček, mož je pa krotil otroke. Iz predmestja je Cochon za-vil v bogate mestne ulice in družina je po-stajala vedno bolj nezaupna. Tedaj se Co-chon ustavi pred krasno palačo — borzo — in spravi družino skozi neka postranska vrata v poslopje. Po hodnikih in stopniščih se v nervozni naglici gnetejo denarni mo-gotci. Mednje stopi g. Cochon in glasno zakliče: »Samo trenotek, gospoda! Tu je družina, ki bi morala na cesti poginiti, ako bi ne našla človeškega usmiljenja. Dovo-lite mi tedaj, da ji v tej prostrani zgradbi poiščem človeka vredno stanovanje.« Tega gospodu Cochonu seveda niso dovolili, pač pa so mu obilo darovali za revno družino, ki je bila tako rešena najhujše bede.

Izdajatelj in odgovorni urednik Miha Moškerc
Tisk Katoliške Tiskarne.

Ste že pokusili kavo s
Francovo perl-ržjo,
znamka :Perlro:?

Ista ugaja tudi brez
zrnate kave.

Tovarne za asbestškrilj „ZENIT“

družba z om. zav. Mor. Žumberk
dobavljajo najboljše in najcenejši

krovski material

Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljub-ljana, Dunajska cesta 73

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven
spadajočih potrebščin.
F. Meršol LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izbor vezenin, čipk, rokavio,
nogavio, otroške obleke in perila, pasov,
predpasnikov, žepnih robov, ovrat-
nikov, zavratilo, volne, bombaža, su-
kanca itd.
Predtiskanje in vezenje monogramov in
vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejšo blago za ženska in moška
oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
veliko zalogo čevljev do-
:: mačega izdelka ::

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

čiti in kuriti. V vseh primerih je v zadevnih zaprtih delovnih pro-
storih obložiti stene in pōd tako, da ni nikakih presledkov in da se
dado lahko umivati. Ti delovni prostori morajo biti snažni in snažiti
se morajo vedno mokro in po sklepu dela.

§ 2. Obrtni podjetniki so dolžni, ako se v napravah, ki jih je
presojsati po § 1., porablja več nego 20 s pleskarskimi, loščarskimi
in slikarskimi deli zaposlenih delavcev, tem delavcem v obratova-
liških dati na razpolaganje posebne prostore za umivanje in obla-
čenje, ki se dado kuriti, z uredbami za hranjenje oblačil ter jedilne
prostore in skrbeti za to, da bodo ti prostori vedno snažni.

II.

Posebni obratni predpisi.

§ 3. V pleskarskih, loščarskih in slikarskih obrtjih ter v vseh
tistih obrtjih, v katerih se obrtniško opravljajo pleskarska, loščarska
in slikarska dela, se morajo svinčevite barve in kleji hraniti in upo-
rabljati le v takih posodah in shranbah, na katerih je svinčevitost
vsebine narejena razvidno tako, da se opazi in razume.

§ 4. Obrtniško porabljanje svinčene beline ali drugačnih svin-
čevitih barv in klejev za pleskanje znotraj je prepovedano.

Za pleskanje znotraj v zmislu tega ukaza naj velja tisto ple-
skanje, ki po svoji trajni ali poglavitni določi rabe ni neposredne
izpostavljeno vplivom vremena.

V 1. odstavku obsežena prepoved se ne uporablja na dela, ki se
tičeje naprave prvega temeljnega pleskanja ob izvršitvi čisto belega
pleskanja na ravno takih starih svinčevitih pleskanjih ali pleskanja
v prostorih, v katerih je pleskanje pogosto izpostavljeno vplivu vod-
nih ali drugih par.

Izjemoma sme obrtno oblastvo, določuje sicer potrebne oprezne
naredbe, dovoliti uporabljanje znotraj tedaj, ako gre za izvršitev del,
ki bi bila sicer izgubljena za domačo industrijo.

§ 5. Ako je obrtniško uporabljanje svinčene beline ali svinče-
vitih spojin v zmislu predpisov § 4. ob izvrševanju pleskarskih, loš-
čarskih in slikarskih del dopustno, oziroma dopušteno, se za ta dela
ne smejo privzemati ženske in mladostni pomožni delavci.

Ta prepoved velja, kolikor pridejo v poštev mladostni pomožni
delavci, tudi glede za snaženje v § 1. omenjenih prostorov ter v § 8.
omenjenih posebnih delovnih oblek. Delovne obleke se morajo vedno
moko snažiti.

Izjema velja glede mladostnih vajencev, ki so že dovršili 14.
leto starosti, toliko, kolikor je potrebno privzemati jih k delom,

- a) pomočniki (trgovski pomočniki, pomagači, natakariji, vozniki
pri vozaškem obrtu i. e.);
- b) tovarniški delavci;
- c) vajenci (učenci);
- d) tiste delovne osebe, ki se rabijo pri obrtu za nižja pomožna
dela (pa ne spadajo k osebam, oznamenjenim v členu V, lit. d. uvod-
nega zakona k obrtnemu redu).

Pomožnim delavcem pripadajo tudi delovne osebe, ki imajo
pravilno opravilo pri takih obrtnih podjetjih, katera obratujejo v
členu V uvodnega zakona k obrtnemu redu navedene fizične ali mo-
ralične osebe poleg opravil in podjetij teh oseb, ki ne spadajo pod
obrtni red.

Za višje službovanje praviloma z letno ali mesečno plačo na-
stavljenе osebe, kakor poslovodje, mehaniki, faktorji, knjigovodje,
blagajniki, ekspedijenti, risarji, kemiki i. e. se ne prištevajo k po-
možnim delavcem.

Pomožni delavci v zmislu obrtnega reda se imenujejo osebe,
ki imajo službo v kakem obrtnem podjetju, se pravilno bavijo s tem
opravilom, ne spadajo k osebam, namenjenim v členu V. črka d,
razglasnega patenta k obrtnemu redu (dninarji, težaki i. dr.), in se
ne uporabljajo za višja opravila (knjigovodje, blagajniki i. dr.).

Tudi udje obrtnikove družine morejo biti pomožni delavci v
njegovem obrtu. a pojem pomožnega delavca se ne zahteva, da bi
moral v vsakem slučaju dobivati plačo.

V navadnem življenju se rabi izraz »pomočnik« v ožjem po-
menu te besede in pomenja zlasti obrtnega delavca pri rokodelskih
obrtih, ki ima že nekoliko strokovne izobrazbe.

Po besedilu § 73. o. r., črka d, je v posameznem slučaju težko
določiti, ako je prištevati kako osebo, ki opravlja dela nižje vrste
pri obrtu, pomožnim delavcem, ali spada dotični uslužbenec morda
med navadne najemnike (dninarji i. dr.), katerih člen V. razglas-
nega patenta k obrtnemu redu ne šteje med obrtne delavce. Ako
se § 73., črka d, razlaga bolj strogo, — kar bi bilo v korist delavcev
železi, — bi večina takih delavcev spadala med obrtne pomožne
delavce. Tako n. pr. se morajo semkaj šteti osebe, ki imajo službo
pri stavbinskih obrtjih, podajajo opeko, delajo in nosijo omet itd.

Po predzadnjem odstavku § 73. o. r. se štejejo za obrtne po-
možne delavce tudi tiste osebe, ki se uporabljajo obenem pri obrt-
nih in takih podjetjih, katera ne spadajo pod obrtni red. Tako se
smatrajo za obrtne pomožne delavce n. pr. mizarski pomočniki
pri gledališčih, delavci pri opekarnah, pri sekanju lesa, dalje osebe,

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

prporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južna dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moči! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karne Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109.
Zdravje! Josefstädterstrasse šte. 26, Radetzkyplatz šte. 4.
V Gradcu: Sackstrasse šte. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tve-
rk Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

OSTRO = AMERICANA

Patnikel v Ameriko
Kotni letijo dobro, po ceni in
vrednosti potovati naj se obrnejo
na
Simona Hmetetka
v Ljubljani: Kolodvorska ulica 20.
Bukovinska Potisrila dajo se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana
Stari trg št. 9.
— Izprašani optik. —
Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne
mornarice, c. kr. domobranstva itd.
Največji optični zavod.
Prvi spe-
cialist za
očala in
čipalnice,
narejene
strogo
natan-
čno po
naročilu
in zdravni-
ških pred-
pisih. —
Nadalje
priporo-
čam svo-
jo veliko
izbirno
strokov-
njsko pravilno izdelanih toploterov, zrako-
merov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch,
Goerz itd. Vsa popravila izvršujem v svoji lastni
po najnovejšem sistemu z električnim obratom urejeni delav-
nici in je o ed iste mojim cenj. odjemalcem vsak čas dovoljen.
Bogate za... in ur, zlatine in srebrne. Zadržajte cenik.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kaplje za želodec, izvrstno, krepljeno in slast do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kaplje zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti po-
tenju nog, skatlica 50 v.
Ribe olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, skatila 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepljeno
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstno pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pljuča izvrstnega okusa.
Odlično krepljeno sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 350 in K 2— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!
iz Hawre v
New-York

francoska prek-
morska družba.

Veljavne vozne liste (Sifkate) za francosko linijo iz
Hawre v New-York in listke za povratak iz Amerike
v staro domovino, po najnižji ceni

In brezplačna po-
jasnila daje samo
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetijske posojilnice“.

ED. ŠMARD

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov Avgust Dreise, Ljubljana

— Mnogokrat odlikovana. —

Priporočajo se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
**Štedilna ognjišča
in peči**

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih ce-
nah. Župnišcem, samosta-
nom in šolam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

IVAN JAX in SIN v Ljubljani,

Dunajska cesta 17

prporočajo svojo bogato zalogo raznovrstnih

**voznih koles in
šivalnih strojev**

— za rodbino in obrt. —

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

pritličje, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge in vloge v
tekočem računu, za katere jamčijo
ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4³/₄ 0/0

brez kakega odbitka, tako da sprejme vlož-
nik od vsakih vloženih 100 kron čistih
obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je
bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov
kron. Za nalaganje po pošti so poštnohra-
nilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.

ki imajo službo pri kmetijskih postranskih podjetjih (kamenolomih
i. dr.), in podobno.

Glede zadnjega odstavka § 73. o. r. bi bilo omeniti, da v po-
sameznem slučaju ne odločuje imenovanje dotičnega uslužbenca
(delovodja, blagajnik i. dr.), ali ga je šteti med pomožne delavce
ali ne. Tudi mesečna ali letna plača ne more biti pri tem merodajna,
ker imajo lahko tudi navadni pomožni delavci tako plačo. Je-li spa-
da dotični uslužbenec med obrtne pomožne delavce, to se sodi po
kakovosti njegove službe in njegovega opravila in po tem, kakšno
stališče zavzema v obrtu.

Po § 92. o. r. zadevajo določbe obrtnega reda o obrtnih pomož-
nih delavcih tudi trgovinske uslužbenke v toliko, kolikor ni v trgo-
vinskem zakoniku določenega kaj drugega.

§ 74.

Skrb za pomožne delavce.

Vsak imetnik obrta je dolžan o svojih troških napraviti in vzdr-
ževati vse tiste navedbe glede delovnih prostorov, strojev in delov-
nega orodja, katere so potrebne z ozirom na kakovost njegovega
obrtovanja ali obratovanja v brambo življenja in zdravja pomožnih
delavcev.

Sosebno mora imetnik obrta skrbeti, da bodo stroji, delovne
naredbe in njih deli, kakor so zamašnjaki, transmisije, osne blazine,
dvigalniki, bečve, kotli, ponve i. e. tako ograjene ali s takimi branil-
nimi pripravi opremljene, da ne pridejo lahko v nevarnost de-
lavci, če previdno opravljajo svoje delo.

Tudi spada med dolžnosti imetnika obrta, poskrbeti, da bodo
delovni prostori ves delovni čas po tem, kakoršen je obrt, kolikor
moči svetli, snažni in ne zaprašeni, da se bode zrak vedno tako po-
naviljal, kakor to zahteva število delavcev in naredbe za svečavo, in
da se bode delalo zoper kvarno vplivanje škodljivih izparil, in da
bode posebno pri kemičnih obrtnih postopkih in obratovanju urejeno
tako, da bo kar najmanj moči trpelo zdravje pomožnih delavcev.

Prav tako imajo imetniki obrta dolžnost, da, če prepuščajo svo-
jim pomožnim delavcem stanovanja, ne rabijo v ta namen zdravju
nevarnih prostorov.

Slednjič so imetniki obrta dolžni, ko dajajo dela pomožnim de-
lavcem do izpolnjenega 18. leta in ženskim osebam sploh, kolikor
moči gledati na pravost, kakor to zahteva njih starost, oziroma
spol.

V mnogih obrtnih je delo združeno z marsikakimi nevarnostmi
za zdravje in življenje delavcev. To zahteva zakon od obrtnih

lastnikov, da te nevarnosti primerno odpravijo ali vsaj po mož-
nosti zmanjšajo, obenem pa nalaga tudi delavcem dolžnost, da
so pri takem nevarnem opravilu previdni in oprezní.

Delodajalec je že po delovni pogodbi dolžan poskrbeti za var-
nost svojih delavcev pri izvrševanju dela. Kjer nevarnosti ni mogoče
popolnoma odpraviti, treba jih je vsaj zmanjšati s primernimi napra-
vami. Ako obrtnik ne poskrbi za take naprave ali ako se tudi v
drugih ozirom ne pobruga za varnost delavcev, kriv je prestopka proti
obrotnemu redu.

Ta dolžnost zadeva obrtnike sploh in pri posebnih obrtnih še
posebej. Izgovor, da se ni vedelo za tako dolžnost, da nadzorovalno
oblastvo ni izdalo nobenega posebnega predpisa za dotični obrt, da
delavci sami ne želé take naprave i. dr., ne morejo veljati kot opravi-
čilo.

Obrtne lastnike, ki ne izpolnjujejo teh predpisov, kaznuje lahko
obrotno oblastvo (§§ 131. in 132. o. r.). Ako se pa delavec kljub svoji
pazljivosti poškoduje telesno, ali ako nastopi celo smrt vsled takih
poškodb, nastopi tudi kazen po kazenskem zakoniku zaradi pre-
greška ali prestopka proti varnosti življenja. Poškodovani delavec
ima razun tega tudi pravico zahtevati odškodnino, za kar je pri-
stojna civilna sodnija.

Slednjič nalaga gorenji paragraf obrtnikom tudi dolžnost, da
naj pri svojih mladih delavcih in ženskih osebah sploh pazijo na
to, da ne trpi škode vsled skupnega dela njih pravost.

Z ozirom na lepi namen, ki ga ima ta zakon, bi morala obrtna
oblastva pač strožje nadzorovati razne delavnice in od delodajalcev
delavcem prepuščena stanovanja in spalnice.

Da bi se določbe tega zakona izpolnjevale, za to skrbeti spada
med glavne naloge obrtnih nadzornikov.

Ukaz trgovinskega ministrstva z dne 15. aprila 1908, drž. zak.
št. 81, odreja sledeče predpise za varstvo zdravja in življenja delav-
cev v podjetjih, kjer se izvršujejo pleskarska, loščarska in slikar-
ska dela:

I.

Posebni predpisi za obrtna obratovališča in delovne prostore.

§ 1. V obrtnih obratovališčih morajo tisti prostori, ki so dolo-
čeni za opravljanje pleskarskih, loščarskih in slikarskih del z upo-
rabo svinčene beline ali svinčenih spojin, kolikor gre za nove na-
prave, zadoščati zahtevam ministrstvenega ukaza z dne 23. novem-
bra 1905. leta, drž. zak. št. 176. Kolikor pridejo v poštev že obstoječe
naprave, morajo biti primerno prostorne, se morajo dati dobro zra-